

Föredragningslista på årsmötet söndagen den 2 mars 2014 kl. 14.00 i Bälaryds Bydegård.

Bydegården ligger 4 km SV Aneby utmed länsväg 132. Infarten är skyltad.

OBS! För att ha koll på fikabrödet måste vi ha föranmälan. Anmäl till Michael på 0380-125 40 eller Greta 0380-207 07 senast den 23/2. Det går också bra via e-post: info@fornminne-hogland.se

Dagordning:

1. Mötets öppnande
2. Upprättande av röstlängd, godkännande av fullmakter
3. Val av ordförande för mötet
4. Val av sekreterare för mötet
5. Val av 2 (två) justerare tillika rösträknare
6. Fråga om årsmötet behörigen har sammankallats
7. Fastställande av föredragningslista
8. Föredragning av verksamhetsberättelse
9. Föredragning av årsredovisning samt budget
10. Föredragning av revisionsberättelse
11. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
12. Motioner som inkommit till styrelsen senast tre veckor före årsmötet.
13. Fastställande av kostnadsersättningar till styrelsen 2014.
14. Fastställande av medlemsavgift för 2015.
15. Val av ordförande på 1 (ett) år
16. Val av övriga ledamöter på 2 (två) respektive 1 (ett) år
17. Val av programutskott på ett år.
18. Val av en revisor på 2 (två) år.
19. Val av ombud till Hembygdsförbundets årsmöte.
20. Styrelsens förslag till 2014 års program för verksamheten.
21. Övriga frågor
22. Mötets avslutande

Tenhult och Nässjö 2014-01-17

Styrelsen

Efter årsmötesförhandlingarna bjuder föreningen på kaffe med tilltugg. Därefter visar Göran Sigfridsson bilder från föreningens verksamhet under det gångna året tillsammans med andra medlemmar som kommenterar en del av bilderna. Stöd föreningens verksamhet genom att köpa lotter i vårt delikatess- och boklotteri!

VÄLKOMNA!

De som inte har e-post får inbetalningskort med kuvertet. Om du betalar via internet så är årsavgiften 150: -. Varje vuxen ytterligare i samma familj betalar 100: -, liksom ungdomar 13-25 år. Upp till och med 12 år så är medlemskapet kostnadsfritt. Vårt bankgiro är **5643-0382** och kom ihåg att skriva namn och adress på inbetalningskortet!

Senast den 1 mars vill vi ha årsavgiften så att du är röstberättigad på årsmötet.

Övriga handlingar kommer att finnas tillgängliga på årsmötet.

Ristningar

ÄRGÅNG 8, NUMMER 22

2014 FEBRUARI

HUVUD-ARTIKLAR

- Fornträden - sömnad och broderi
- Intressanta utgrävningar i Bredestad

I DET HÄR NUMRET:

Fornträden— sömnad och broderi	3
Intressanta utgrävningar i Bredestad	4-5
Fornminnesinventering 2013	5-6
Program 2014	6

Höglandets Fornminnesförening

Då har det gått ett år i föreningens verksamhet igen. Det känns som åren blir kortare för varje år, men det är väl åldrandets fel att man tycker så. Vi kan inte säga annat än att det har varit ett händelserikt år. Vi har haft större framgångar än vanligt med vårt Skog- och Historia-projekt, då vi bl.a. har funnit tre tidigare oupptäckta gravar och fått dem registrerade. Läs mera om detta i Hans Forssanders artikel. Han skriver också om vårt besök på utgrävningarna i Bredestad i höstas. Och föreningen har fyllt 10 år och firat detta med en mycket uppskattad fest. Lägg därtill flera utflykter

i trakterna på Höglandet och så, naturligtvis, en helt fantastisk tvådagsresa till Kalmar-Brömsebro-Kristianopel. Vi hoppas kunna locka med en bra resa i år också. I detta nummer finns också det sjunde och sista avsnittet av Fornträden som Anna-Karin är författare till.

Annars är det lågsäsong för oss ute i naturen just nu. Men det finns skrivbordsjobb att göra istället. Under det gångna året har Hembygdsförbundet begärt in statistik på alla frivilliga timmar som föreningarna lägger under ett år. 1 012 timmar har de aktiva i vår förening lagt på administration, guidningar/utflykter och på arbete med fornminnesvård och –

inventering sammanlagt under 2013! Om vi skulle betalt löner och sociala kostnader för detta hade det blivit en halv miljon!

Till sist måste vi tyvärr också säga att det finns tråkig administration också. Att på tre månader behöva anmäla tre skadade fornlämningar till Länsstyrelsen, där samtliga skador beror på mänsklig dumhet, slarv eller okunskap är inte roligt, och vi hoppas att det är en engångsföretelse. Vi ser det som en av våra viktigaste uppgifter att värna om och vårda vårt kulturarv.

Redaktionen

KOM IHÅG: motioner till årsmötet ska lämnas till styrelsen minst 3 veckor före årsmötet, det vill säga senast lördagen 8 februari! Det går att skicka epost eller vanligt brev.

Ordföranden har ordet

Ännu ett år har gått, hoppas att detta år har varit givande för er. Föreningen har varit lyckosam i år kan man säga, våra medlemmar har hittat många nya fynd i Skog och Historia projektet. Vi har också varit på trevliga utflykter, både halvdagsutflykter och en tvådagarsresa. Det är snart dags för årsmötet som ni kan se av förstasidan här. Jag vill också passa på att be er alla att betala medlemsavgiften så fort som möjligt. Förra året firade vi som

bekant 10-årsjubileumet; något som var mycket trevligt. Detta år är det såklart inget jubileum men vi fortsätter med halvdagsutflykter, den första till Röttleby och Gränna, nästa går till Vetlandatrakten; hoppas att många kan komma med på dessa. Tvådagarsresan föreslås inte bli så långt bort som förra året men likväl till ett intressant område; trakten kring Växjö. Vi hoppas att få se lite nya ansikten på utflykterna! Slutligen vill jag dra en lans för vår stu-

diecirkel i Nässjö. Den är ett resultat av förra årets cirkel där, så på sätt och vis är det en fortsättning. Det är inget krav att ha gått den tidigare cirkeln. Fokus kommer att vara sen järnålder, vikingatid. Tänk på att det inte är så många platser kvar; om du är intresserad så anmäl dig snarast enligt det tidigare meddelandet via epost.

Lars

Fornträden – sömnad och broderi

Från ben och sena till nål och tråd.

En förutsättning för att sy är någon form av nål, tråd och tyg. Man kan försöka föreställa sig att man långt tillbaka i forntiden tillverkade värmande täcken eller klädedräkter genom att sammanfoga bitar av skinn eller djurfällar med hjälp av t.ex. senor. Delarna skars ut, saxen fanns ju först under järnåldern här i Norden. Nålar av ben och horn från sten- och bronsåldern har hittats. Man tillverkade även nålar av fiskben och törnen. Under brons- och järnåldern göts vackert profilerade nålar i brons.

Under medeltiden började man i Europa göra klädedräkten tredimensionell. Dräkten är inte längre helt platt, utan genom tillskärningen kunde olika former skapas. Undantag är särken och skjortan.

Broderi är konsten att med stygn av olika slag berika ett tyg och ge det ett förhöjt skönhetsvärde. Detta har säkert människor alltid ägnat sig åt. Broderiet hade inte bara ett dekorativt syfte, utan kunde användas som ett symbolspråk, visa på samhällsklass eller andra levnadsomständigheter.

Broderier är funna i Egyptiska kungagravar från 1400-talet f. Kr. I Danmark finns broderier på en kvinnodräkt från bronsåldern.

Till en början broderades det med ullgarn. Den berömda Bayeuxtape- ten, som är 70 m lång och skildrar slaget vid Hastings år 1066, är sydd på linne med ullgarn. Den är tillverkad före år 1100. När silket nådde Europa, blev detta det mest populära materialet att brodera med. På 1200-1300-talen började man även göra guldbroderier.

Scener ur Kristi lidandes historia finns broderat på ryggen till en mässhake från Stigsjö kyrka i Ångermanland. Likaså är ett altarpredell med Folkungavapnet från Bjälbo kyrka i Östergötland utfört i Sverige, troligen före år 1306. I Sverige var Vadstena kloster den viktigaste platsen för denna tids broderier. Ett 30-tal alster finns bevarade som sannolikt är gjorda där.

Broderikonstens likheter med måleriet finns i komposition av motiv och färgval. Dyrbart material som pärlor och ädla stenar kom att användas. De flesta europeiska länder hade berömda verkstäder som fick sin egen särpräglade broderistil. De män som broderade, broderer, hade ett eget skrå.

Anknytningen till måleriet finns också i vårt land. I handlingar från tiden 1473-1509 nämns flera gånger en viss Albert pärlstickare, omväxlande Albert målare. Pärlstickare är en annan benämning på yrkesbroder. Som kyrkomålare är denne Albert känd som Albertus Pictor. Båda yrkena tycks han ha drivit parallellt. Kanske var det så att under den

ljusa och varma sommaren målades i kyrkorna och under vinterhalvåret ägnades tiden åt att skapa mässhakar, altarskrudar och andra textilier i pärlstickarateljén. Ingen bevarad textil med Alberts signatur finns kvar, men trots det, är det ett antal alster som tillskrivs honom, hans gesäller och lärlingar.

Med denna artikel klipper jag nu av fornträden, men nya trådar finns, så man vet aldrig vad framtiden för med sig.

Anna-Karin Wallin

Del av Bayeuxtape- ten

Intressanta utgrävningar i Bredestad

”...ett långhus vars längd varit minst 20 meter och 6 meter brett.”

I början på november besökte några medlemmar från Fornminnesföreningen och Lövhults Järnåldersby utgrävningarna nere vid vägkrysset till väg 32 i Bredestad. Länsmuseets arkeologer Kristina Jansson och Ingvar Røjder var på plats och berättade samt visade oss området där man funnit ett flertal stolphål efter en boplats som efter en nyligen gjord analys visar att här har det legat ett långhus vars längd varit minst 20 meter och 6 meter brett. Här kunde vi också se ett flertal eldhärdar som använts vid matlagning. Bland lösfynden som man har funnit visades en mindre flöjt av trä som kanske varit en lockpipa. Ett par fragment av armborstpilar har hittats; troligen från den reträtt som den danske generalen Daniel Rantzau gjorde 1568 till Halland som då var danskt.

Arkeolog Kristina Jansson som var med vid utgrävningarna i ett närliggande område år 2000 berättade att man där funnit rester av ett treskeppigt långhus från vikingatiden. Här hittade man stolphål, härdar, avfallspropar, bronsföremål, knivar, keramik, glaspärlor, vävtyngder, slaggrester samt även brända ben. Vid en förundersökning 1999 gjordes en C-14 datering av kolrester från en eldhärd där det framkom att det var från tiden

mellan 690-900 e. Kr. Vid en breddning av länsväg 132 i Bredestadsbacken påträffades långt över 100-talet härdar, kanske har dessa funnits intill den vandringsled som förmodligen gått till den närbelägna fallosstenen.

Vidare berättade Kristina att vid Bona strax väster om utgrävningsplatsen finns det en runsten och det tyder på att det här har varit en viktig knutpunkt för handel och transporter. Att det har varit livlig aktivitet under vikingatiden i Bredestadsdalen är högst sannolikt och när det blir klart med nya utgrävningar kan ytterligare intressanta fynd upptäckas.

Efter besöket av utgrävningarna gjordes en tur upp till Germundstorp för att titta på vikingaskeppet som är under uppbyggnad av Ulf Lundberg och ett gäng ungdomar.

Hans Forssander

Kristina Jansson och Ingvar Røjder vid visningen av utgrävningen

En flöjt man hittat vid utgrävningen

Fornminnesinventering 2013

Urgamla fynd upptäckta i Sunhult och Flisby

Sökningar efter fornlämningar har under året gjorts av Höglandets Fornminnesförening i Frinnaryds och Flisby socknar samt specialinventering i Stalpetområdet i Marbäcks socken. Arkeolog Linnea Kallerskog från länsmuseet har tagit fram kartor till oss över aktuella områden och gjort kontroller och granskat våra fynd. Mycket intressanta och gamla lämningar har upptäckts bl.a. gravar där våra förfäder och hövdingar slumrat i tusentals år, så här har vi verkligen känt hur historiens vingslag har svävat över oss.

Marbäcks socken:

Stalpets kvarn

Alldeles bakom sockenboden inom stalpets caféområde finns lämningar efter Stalpets kvarn. Med hjälp av en stege tog vi oss ner en bit i ravinen för att mäta upp grunden och murarna som delvis var inbyggda under sockenboden. Ett hål i dämnet visar var trärännan varit ansluten. Kvarn fanns också ett fundament med fäste för en generatortub. Från år 1886 är den äldsta bilden vi känner till från Stalpet där kvarnen är anlagd mellan två klipphyllor. Anteckningar finns från 1828 att *...”här finns en skattlagd mjölkvarn under Katrineholm som går för överfall.”* Vilket år kvarnen byggdes har vi inte hittat någon uppgift på, men sannolikt i slutet på 1700-talet. Under torkperioder när andra kvarnar stannade körde bönderna hit för att mala för här fanns nästan alltid vatten. Då kördes kvarnen för fullt både dag och natt. Bengt Kastensson Aneby som är inne på sitt 100:e levnadsår har minnen från kvarnen när han i unga år var med sin far som var mjölnare. År 1923 upphörde verksamheten och kvarnen ersattes därefter med en kraftstation.

Frinnaryds socken:

Svartebro

I början på maj gjorde vi ett besök

ner vid den anrika Svartebron. Det var intressant att se hur man lyckats bevara en träbro som är flera hundra år gammal - en verklig sevärdhet med en fantastisk historia. Bron finns noterad på N.Vedbos härads karta 1682, omnämnd som *Svartebron* samt i N.Vedbo härads dombok 29/10 1672 och även i domboken över N.Vedbo 1772. Vi kollade efteråt om den var registrerad hos Riksantikvarieämbetet men där fanns den inte med! Vi åkte därför tillbaka några dagar senare för att ta behövliga mått för inregistrering av bron. Även vägstyckena till och från bron stegades upp alltmedan vi lyssnade till gökens livliga hoande utefter Svartåns mader.

Okänd bronsåldersgrav och stensättning upptäckta i Kornås.

I början på november har ytterligare ett gravfynd upptäckts, ett större något flackt stenröse som var tio meter i diameter som bedömdes vara en stensättning. Graven låg utefter samma skogsväg som det tidigare omtalade bronsåldersröset i Kornås och är ungefär 2000 år. Bronsåldersröset är äldre, ungefär 2500-3000 år.

Gammalt kvarnfynd i Dagstorp

Det var en karta från 1700-talet som hjälpte oss att hitta lämningar efter en gammal skvaltkvarn, även kallad enfotakvarn i Vittingebäcken vid Dagstorp. Vi började vår sökning vid sägen som låg i närheten av bäcken och tog oss vidare norrut c:a 250-300 meter, där vi

så småningom kom fram till en halv-cirkelformad fördämning i välbevarat skick. Väl framme vid bäcken gjordes några spännande fynd sedan vi avlägsnat ris och sly. En ovanlig kvarnsten som troligen tillverkats från något stenblock i trakten med en plan sida var något unikt, delar från en annan kvarnsten upptäcktes, Här kunde vi också se en plattform av stenar intill bäcken som sannolikt är platsen där den gamla ursprungliga skvaltkvarnen från 1700-talet stod.

Att hitta så tydliga lämningar efter dessa gamla kvarnar har varit mycket ovanligt då man oftast grävt och rensat upp i bäckarna där fördämningar och stengrunder funnits.

Skvaltkvarnar har varit vanliga förr, framför allt i mindre vattendrag då det liggande vattenhjulet inte krävde så stora mängder vatten eller fallhöjd för att kunna dra runt kvarnstenarna och kunna mala.

Områden med odlingsrösen och torp och backstugor

I Östenstorp, Dagstorp, N. Sunhult och Kornås har områden med odlings- och röjningsrösen hittats. Lämningar från torp och backstugor har registrerats från Sunhult fram till gränsen mot Säby socken. Vi har också revideringsinventerat flera områden med röjningsrösen där de tidigare inventeringsunderlagen från 1980-talets inventeringar inte var kompletta. Även några kolbottnar har registrerats vid Nyängsbäcken i norra änden av Gravsjön. Här fanns tre kolbottnar inom ett litet område som uppvisade rikligt med kol vid stickprov. Ett stort tack till hembygdsförningens ordförande Elisabeth Ganestål som gett oss tips att hitta till markägare och platser. Även Henry Sjöstrands bok ”Från Svartebro till Socknamon” har varit till god hjälp.

Flisby socken:

Nytt gravfynd hittat vid Flisbysjön

Under hösten gjordes ett intressant gravfynd uppe på en mindre plåtå i närheten av Flisbysjöns norra ände. Ett flackt och nästan helt övermosat runt röse som efter granskningen av vår arkeolog visade sig vara en stensättning, sannolikt från romersk järnålder.

Tidigare under sommaren upptäcktes inte mindre än sex kolningsgropar i närheten av gravfältet

Högländets

Fornminnesförening

c/o Michael Wallin

Grängsgatan 32

571 32 NÄSSJÖ

Redaktion:

Michael Wallin

Lars Ljungberg

E-post:

nyhet@fornminne-hogland.se

Vi finns på webben, besök oss på:

<http://www.fornminne-hogland.se>

”Bruadungen”. Dessa redovisades i förra numret av ”Ristningar”.

Nygårds kvarn

Någon kilometer från vägskälet vid Rävudden mot Sunneränga ligger Nygårds kvarn som tillhört Visingsborgs skolegods. Kvarnen har varit ur drift sedan en längre tid. En granskning av det oskadade dammfästet och dammvallarna utfördes. Protokoll från kvarnrannsakningarna har noterat att det är en överfallskvarn i ett gammalt och urminnes kvarnstånd. Den kan gå hela året om inte för stark torka eller kyla råder. Kvarnen är skattlagd till Visingsborgs skola och ger årligen 6 daler silvermynt. Den maler en tunna säd om dygnet.

Område med odlingsrösen och husgrund

I Brötjehaga ligger en gammal hustomt där grunden efter den tidigare huvudbyggnaden varit. Denna inventerades samt en källargrund. Söder om gården inventerades ett område med odlingsrösen av varierande storlek och karaktär. Det var samma skogsbruket har gjort att även låga och flacka rösen undgått skador. I Dämparp finns ytterligare ett område med odlingsrösen som inventerats. Båda gårdarna har gamla anor. Två mindre stenbrott har upptäckts några hundra meter

sydväst om ”Bruadungen”.

Säsongsavslutning i Sunhult

Säsongen avslutades den 12 december i Frinnyruds hembygdsgård samtliga inventerare, Greta Forsberg och vår arkeolog välkomnades av hembygdsföreningens ordförande Elisabeth Ganestål och Henry Sjöstrand som har gedigna kunskaper om Frinnyruds socken. Elisabeth presenterade hembygdsgårdens historia och bjöd därefter på kaffe och välsmakande hembakad slaglimpa. Efter en stunds intressanta diskussioner tackade Linnea för visad gästfrihet i den trivsamma hembygdstugan och var mycket positiv till det framgångsrika inventeringsarbetet och kunde avslöja att över 100 registreringar gjorts på de under året granskade platserna vilket var rekord. Det är också vår förhoppning att det goda samarbetet tillför hembygdsföreningen ny och intressant kunskap.

Hans Forssander

Program 2014

Då vårt årsmöte är inom kort och nästa ristningar kan komma ut strax innan semestern måste vi ta med de delar av programmet som är planerade att infalla i vår:

26 april kl. 10 - 14

Första halvdagsutflykten kombinerad med medlemsmöte blir till Röttle by och Gränna. Medtag egen kaffekorg!

24 maj kl. 10 - 14

Halvdagsutflykt i Vetlanda-Stenberg, samling kl. 10 på Vetlanda resecentrum. Guidning kostar 40 kr. Ta med pengar och fikakorg.

23-24 augusti

Årets 2-dagarsresa går till Växjötrakten. Ett intressant program utlovas av Michael och Anna-Karin!

På årsmötet kommer detaljer i programmet att redovisas och diskuteras, självklart kommer det att offentliggöras via hemsidan också.

Redaktionen